

Kunskap till praktik

**Nationella riktlinjerna – avstamp i
evidensbaserad praktik**

Nationell baskurs i Skåne 2010 01 27

Sveriges Kommuner och Landsting

www.skl.se/kunskaptillpraktik

gunborg.brannstrom@skl.se

070 – 484 32 54

1

Disposition

- Varför riktlinjer?
- Innehåll i riktlinjerna
- Kunskap till praktik
- Evidensbaserad praktik
- Reflektion utgångspunkt för förändring
- Implementering

2

Varför riktlinjer?

- Verksamheterna har bristande kompetens
- Stora regionala skillnader
- Åstadkomma bättre stöd för brukarna
- Mycket ny kunskap har utvecklats

3

Riktlinjerna ger vägledning. Men lagstiftningen säger.....

Socialtjänstlagen:

- Att "insatserna ska vara av god kvalitet med systematisk dokumentation"

Hälsa- och sjukvårdslagen:

- Att "personal ska utföra sitt arbete enligt vetenskap och beprövad erfarenhet"

Riktlinjerna bygger på beprövad kunskap!

4

Huvudområden i riktlinjerna som för första gången om fattar både socialtjänst och hälso- och sjukvård

- Begrepp och definitioner
- Tidig upptäckt - Screening
- Bedömningsinstrument
- Behandlingsmetoder
 - abstinensbehandling
 - psykosocial behandling
 - läkemedelsbehandling
- Missbruk och graviditet
- Samsjuklighet

5

Riktlinjerna: Identifiering, kartläggning och uppföljning

Identifiering och kartläggning

Uppföljning

• AUDIT	AUDIT
• DUDIT	DUDIT
• ASI eller DOK	ASI eller DOK
• ADAD(ungdomar)	ADAD

6

Biologiska test och uppföljning (alkohol)

Identifiering

Uppföljning

• CDT	CDT
• GT	GT

7

Bra psykosocial behandling enligt SBU(Statens beredning för medicinsk utvärdering)

- Fokus på missbruket/beroendet
- Klar struktur
- Väldefinierade åtgärder med detaljerade riktlinjer
- Behandling under tillräckligt lång tid

8

Evidensbaserade principer för förändring vid alkoholproblem

- Öka individens motivation för förändring
- Bemöta med empati
- Förstärk det sociala stödet för missbruksfrihet
- Stödja deltagande i AA, länkar, frivilligorganisationer
- Använd evidensbaserade interventioner

- Åtgärda andra sociala och psykiska problem
- Gör vården lättillgänglig och attraktiv
- Identifiera riskkonsumtion och intervensera tidigt.

9

Den professionella arbetsprocessens huvudkomponenter

- Utredning och bedömning
- Beslut om lämpliga insatser
- Plan för genomförande/individuell plan
- Genomförande, behandlingsarbete
- Uppföljning

10

Psykosocial behandling av klienter/patienter med alkoholmissbruk- eller beroende

- 12-stepsprogram
- Kognitiv beteendeterapi med fokus på missbruk
- Motivationshöjande behandling
- CRA-behandling
- Kort intervention
- Familjeterapi med fokus på missbruk och beroende

11

Läkemedelsbehandling av alkoholmissbruk- och beroende

- Behandling med akamprosot (Campral) och naltrexon (Revia) har effekt
- Behandling med läkemedel i kombination med psykosocial stödsats eller psykosocial behandling
- Disulfiram (Antabus) har effekt när intaget sker under överinseende av en annan person, företrädesvis en behandlare

12

Psykosocial behandling av klienter/patienter med narkotikamissbruk- eller beroende

- Kognitiv beteendeterapi med fokus på missbruk
- Kort intervention/MI
- CRA-behandling
- Dynamisk terapi
- Familjeterapi med fokus på missbruk och beroende

13

Missbruk och beroende under graviditet

- Alkoholkonsumtion har skadliga effekter på fostret, det finns ingen ofarlig kvantitet
- Det är mycket svårt att identifiera narkotikaanvändning bland gravida
- Viktigt att erbjuda socialt stöd till gravida missbrukare som komplement till behandling. Partnerns vanor har avgörande inflytande
- Utbildning av personal inom gynekologi och mödravård om screening och kort intervention
- Vid läkemedelsbehandling tycks Subutex ge mindre biverkningar på det nyfödda barnet

14

Missbruk och beroende och samtidig psykiatrisk och/eller somatisk sjukdom (samsjuklighet)

- Hälso- och sjukvården och socialtjänsten har ett gemensamt ansvar
- Om socialtjänsten misstänker psykisk störning eller sjukdom ska kontakt tas med hälso- och sjukvården
- Behandling av de båda problemen ska ske samtidigt och samordnat
- Ingen specifik behandling för samsjuklighet utan metoder mot missbruk och psykiatrisk störning

15

Sökt behandling senaste 12 mån för depression, ångest

	Depression	Ångest
Beroende/missbruk	21%	17%
-alkoholber/missbruk	18%	13%
-drogber/missbruk	8%	7%

Grant et al, 2004

Sökt behandling senaste 12 mån för beroende, missbruk

	Alkohol	Droger
Depressionssjukdom	41%	60%
Ångestsjukdom	33%	43%

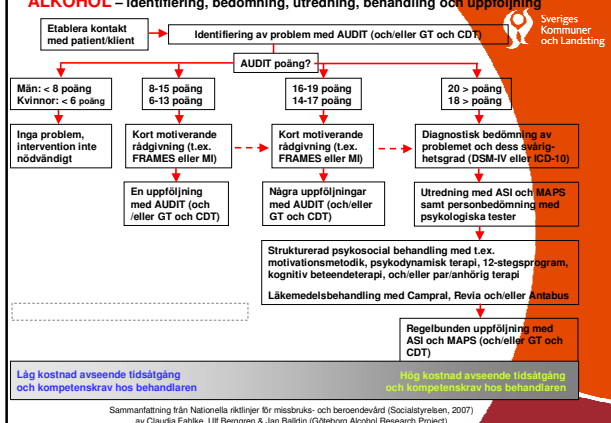
Grant et al. 2004

Individanpassa behandling, insatser för andra problem utöver beroende

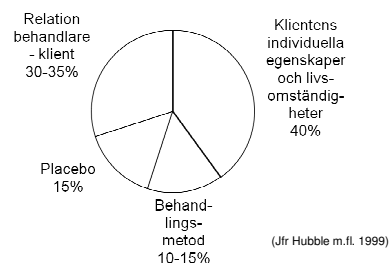
Samordnad planering vid

- Psykisk sjukdom, personlighetsstörning
- Somatisk sjukdom
- Sociala problem

ALKOHOL – identifiering, bedömning, utredning, behandling och uppföljning

Förbättringsfaktorer i psykoterapi och psykosocialt arbete

Reflektera över hela händelseförloppet på lokal nivå – hur ser arbete ut idag?

- Bemötande
- Kontakt med klient/patient
- Identifiering av problemet
- Bedömning av problemets svårighetsgrad
- Utredning av hjälpbehov inklusive personlighetsbedömning
- Stöd och behandling
- Uppföljning
- Eftervård
- Boende
- Sysselsättning

21

Överenskommelse mellan regeringen och SKL för 2008, fortsättning 2009 och 2010

- **Kommuner och landsting tar ett gemensamt ansvar för implementering av riktlinjerna**
- **Långsiktig struktur för kunskapsutveckling**
- **Utveckla kvalificerat stöd** för att omsätta riktlinjerna/befintlig kunskap i praktisk verksamhet
- **Utveckla en struktur för erfarenhetsutbyte och för främjande av samverkan** mellan kommuner, landsting, FOU, högskolor och universitet

22

Vad vill vi uppnå?

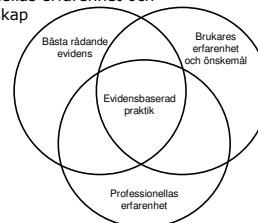
- **Förbättra den svenska missbruks- och beroendevården så brukare får bästa möjliga vård genom att**
- Utveckla vårdkedjan
- Tydliggöra ansvarsfördelningen
- Förbättra samverkan mellan olika aktörer
- Fortbilda personalen
- Förstärka brukarinflytandet
- Utveckla en evidensbaserad praktik

23

Varför "Kunskap till praktik"? Utveckla en evidensbaserad praktik

- Vetenskaplig kunskap
- Brukarens erfarenhet och önskemål
- Professionellas erfarenhet och yrkeskunskap

24

Brukarinflytande

- Mobilisering av brukarorganisationer
- Överenskommelse med RFHL
- Sätter inflytande på dagordning
- Bildar brukarråd
- Pilotutbildningar för brukarorganisationer
- Ger förutsättningar för samverkan

29

Expertgruppen har utarbetat en fortbildning för alla yrkesgrupper inom missbruks- och beroendevården

- Riskbruk, missbruk och beroende
 - kunskap till praktik
- Nationell baskurs
- Målgrupp: alla yrkesgrupper
- Omfattar fyra dagar
- Genomförs av huvudmännen på länsplanet
- Experter har videofilmats
- Regionala experter genomför
- Pilot i augusti 2009 i Norrbotten
- Genomförs i alla län 2010
- Förddjupad utbildning planeras

30

Utvärderingen

- Leds av Mats Fridell och Robert Holmberg, Lunds universitet
- Fokus på framgångsfaktorer och hinder i implementeringsarbetet
- Analysera betydelsen av de insatser SKL erbjuder och lokala förutsättningar
- Hur de på lokalplanet utvecklar evidensbaserad praktik
- Uppfyller behandlingsmetoderna SBUs fyra grundläggande kraven?
 - fokus på missbruket
 - interventioner med tillräckligt hög struktur
 - pågår under tillräckligt lång tid
 - samtidig behandling av missbruk och psykisk störning
- Slutredovisas 31/12 2011

31

Vad behövs för att förändra praktiken?

- Internationell forskning visar att riktlinjer inte automatiskt leder till förändring av praktiken
- Vi behöver lägga fokus på hur vi implementerar kunskap i praktiken

32

Implementering - definition

De insatser som vidtas för att införa nya metoder och arbetssätt i en ordinarie verksamhet och för att säkerställa att de används som avsett och med varaktighet

33

Viktiga förutsättningar för införande av nya arbetssätt

- Behov av utveckling
- Metoder/arbetssätt finns tillgängliga
- Flera insatser kombineras
 - chefsstöd
 - information
 - fortbildning
 - träning
 - coaching
 - möjlighet till konsultation

34

Vad krävs för att utveckla en organisations arbetssätt?

- Kartläggning av målgruppens behov
- Analys av vad som görs idag som bas
- Styrgrupp som leder utvecklingen
- Ledningen är tillräckligt tydlig och engagerad
- Personalen är delaktig
- Metoder och arbetssätt med påvisad effekt används
- Genomförandeplan med mål och delmål utarbetas lokalt - lokalt ägande
- Fortbildning/Uthållighet
- Personellt stöd
- Lokal utvärdering

Tre faktorer för att stödja införandet av nya arbetssätt

- Forskning om vad som fungerar
- Krav på förändring
- Organisation för att sprida och utbilda

* Green m.fl (2006)

35

Vill du följa utvecklingen?

www.skl.se/kunskaptillpraktik

37

Förkortningar

- AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test) = psykologiskt test för identifikation av personer med riskabla alkoholvanor och alkoholproblem
- CDT (Carbohydrate-Deficient transferrin) = biologiskt test som mäter långvarig överkonsumtion av alkohol
- GT (Glutamytransferas) = biologiskt test som mäter långvarig överkonsumtion av alkohol, GT mäter leverpåverkan
- DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) = psykologiskt test för identifiering av narkotikakonsumtion och narkotikaproblem
- ASI (Addiction Severity Index) = bedömer klientens hjälpbehov
- DOK (dokumentation och utvärdering inom missbrukarvården) = underlag för behandlingsplanering, utredning, bedömning och uppföljning

38

Förkortningar

- ADAD (Adolescent Drug Abuse Diagnosis) = en ungdomsversion av ASI, ger bättre underlag för behandlingsplanering
- MAST (Michigan Alcoholism Screening Test) = är ett av de internationellt mest spridda testen för att identifiera personer med alkoholproblem eller beroende
- MAPS (Monitoring Area and Phase System) = är ett redskap för att strukturera och tillvarata information av vikt för klientens behandling. Det är en metodik för klient och enhetsbeskrivning som kompletterar ASI-intervjun
- DSM IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th edition) = Manual som täcker alla psykiatriska sjukdomstillstånd
- ICD 10 (International Classification of Diseases) = klassifikationssystem för svensk sjukvård som definierar beroende och skadligt bruk

39

Förkortningar

- FRAMES (Feed back, Responsibility, Advice, Menu, Empathy, Self-efficacy) = motiverande rådgivning
- MI (Motivational intervjuing) = motiverande samtal, en patientcentrerad metod
- KBT (kognitiv beteendeterapi) = terapiformen utgår från antagandet att människans svårigheter i livet har sitt ursprung i hur han eller hon tänker
- CRA (Community Reinforcement Approach) = omfattar Motiverande Intervju (MI) och återfallsprevention, innefattar kognitiva och beteendemässiga inslag och riktar sig mot klientens boende, arbete, sysselsättning och missbruk

40

Definition av missbruk (enligt DSM-IV)

Minst ett av följande kriterier under en och samma 12-månadersperiod

1. Upprepad användning av alkohol eller narkotika som leder till misslyckande att fullgöra sina skyldigheter
2. Upprepad användning av alkohol eller narkotika i riskfyllda situationer ex i arbetslivet eller bilkörning
3. Upprepade kontakter med rättsväsendet till följd av missbruk
4. Fortsatt användning trots återkommande problem

41

Defintion av beroende (enligt DSM-IV)

Minst tre av följande kriterier under en och samma 12-månadersperiod

1. Behov av större dos för att uppnå ruseffekt
2. Abstinensbesvär när bruket upphör
3. Intag av större mängd eller under längre tid än vad som avsågs
4. Varaktig önskan att minska intaget
5. Betydande del av livet ägnas åt bruket/missbruket av alk eller nark
6. Viktiga sociala aktiviteter försummas
7. Fortsatt användning trots kroppsliga och psykiska skador

42